

Geschiedenis van de voornaam

Het Nederlands stamt af van het Germaans en de oudste namen die we nu nog kennen, werden gevormd in de Germaanse tijd. 'Gevormd' is het juiste woord, want de Germanen noemden hun kinderen met een samengestelde naam. Ze wilden daarmee wellicht een wens uitspreken over het kind. Dat zie je aan de betekenis van deze namen, die meestal erg stoer is en waarin nogal wat wapengekletter doorklinkt. Bern-hard betekent bijvoorbeeld beer-sterk. Adel-heid betekent adel-vrouw (edele vrouw). Adolf is adel-wolf. Het tweede deel van de naam geeft het geslacht aan.

De samenstelling in een Germaanse naam is niet altijd zinvol. Na een tijd werd het de gewoonte om een deel van de vadersnaam te verbinden met een deel van de moedersnaam. Er bestonden nog geen familienamen, misschien wilden ouders zo toch iets van hen beiden doorgeven. Vader Hildebrant en moeder Gertrud noemden hun zoon bijvoorbeeld Gerbrant en hun dochter Hiltrud. Veel Germaanse namen kennen we nog in hun verkorte vorm: Bert (van Adelbert), Hilde (van Brunhilde of Hildegart).

Met het christendom kwamen de eerste uitheemse namen onze taal binnen. Het waren bijbelse (vaak Hebreeuwse) namen zoals Joachim, Benjamin, Maria, Elisabeth en de namen van de apostelen: Petrus, Johannes, Jacobus, Paulus. In de loop van de Middeleeuwen wonnen uitheemse heiligennamen terrein. Vanaf de twaalfde eeuw fungeerden heiligen als beschermer tegen onheil, of als patroon van een beroepsgroep. Dit leidde tot een opbloei van heiligenverering, waardoor de namen van de heiligen veel gehoord werden en zich tot op zekere hoogte als doopnaam opdrongen. Het Concilie van Trente (1563) legde deze gewoonte wettelijk vast. Sindsdien kreeg een kind bij zijn doopsel een naam die voorkwam op de heiligenkalender. Vaak werd dat letterlijk geïnterpreteerd: tot in de jaren vijftig van de vorige eeuw kregen kinderen bij ons een Latijnse naam. Ze noemden zichzelf Rik of Leen, maar ze heetten Hendricus of Magdalena. In de 18e eeuw zorgde de Franse overheersing voor de opbloei van Franse of verfranste namen, zo werden de gelatiniseerde heiligennamen verfranst.

Niet alle ouders meenden hun kind te behoeden voor ziekte door het de naam van een beschermheilige te geven. Ook de 'nieuwe' namen werden vaak niet zozeer uit devotie, maar vanuit modegevoeligheid en statusdenken gegeven. Bovendien werden namen ingepast in het vernoemingssysteem (d.w.z. vernoeming naar familieleden), dus na enkele generaties was de relatie met de heilige ook om die reden verdwenen. In de tijd van de Hervorming was de associatie 'heiligennaam' in ieder geval niet meer erg levendig, want bij de protestanten bleven, ondanks hun afkeer van de heiligenverering, de heiligennamen, zoals Klaasje, Geertruida, Trijntje, Pieter, Jan en Kornelis, de meest voorkomende namen.

Tot voor enkele decennia gold in de meeste families de regel dat er vernoemd werd naar familieleden. Door deze gewoonte was er eeuwenlang nauwelijks vernieuwing van de namenvoorraad. In veel families golden de volgende vernoemingsregels. De eerste zoon werd naar de vader van de vader genoemd, de eerste dochter naar de moeder van de vader of de moeder, dat verschilde per streek en per plaats. Bij het tweede kind was over het algemeen 'de andere kant' aan de beurt: was vaderskant vernoemd, dan werd, afhankelijk van het geslacht van het kind, de naam van de vader of moeder van de moeder gegeven en andersom. Het derde en vierde kind kreeg gewoonlijk de naam van de grootouders die nog niet vernoemd waren. Zo nodig werd het geslacht van de naam veranderd (van Cornelis naar Cornelia, van Johanna naar Johan).

Een belangrijk kenmerk van de hedendaagse voornaamgeving is de vernieuwing van de namenvoorraad door ontlending. Maar helemaal nieuw zijn uitheemse namen niet. Het Frans en het Engels zijn bij ons altijd populair geweest. Aan het begin van de twintigste eeuw werden veel baby's Henry, Jules, Maurice, René, Jacques, Cyrille, Bernard, Gaston genoemd en meisjes Alphonsine, Marie-Louise, Rosalie, Jeanne, Francine, Henriette. Vlak

na de Tweede Wereldoorlog, waarin Amerikaanse en Britse soldaten zich erg geliefd hadden gemaakt, kwamen Engelse namen (vaak op -y) in de mode: Willy, Benny, Ronny, Danny, Peggy, Daisy, Betty, Wendy.

Tegenwoordig hoor je ook Italiaanse, Scandinavische en Slavische namen: Ingeborg, Niels, Kirsten, Sven en Natasha, Joeri, Katinka en Boris. Ten slotte zijn er ook 'internationale' namen, die je niet aan één taal kunt toewijzen. Voorbeelden zijn Linda, Mark, Laura, Stefan, Suzanne, Thomas, Eva, Vincent en Sofie.

Ook populaire figuren beïnvloeden de naamgeving: namen uit de sportwereld, de filmwereld, de muziekwereld. In de jaren tachtig toen Michael Jackson hoge toppen scheerde in de hitparade, waren de Michaels niet te tellen.

Bijna de helft van de kinderen krijgt tegenwoordig één naam, ruim 30% krijgt twee namen, ruim 17% drie namen, 2,5% krijgt vier namen en slechts een enkeling krijgt vijf of meer namen. Er is op dit punt nauwelijks verschil tussen jongens en meisjes. Maar als iemand Albert Félix Humbert Théodore Christian Eugène Marie heet, dan kun je er donder op zeggen dat hij een koning is.

Naar: De Standaard